

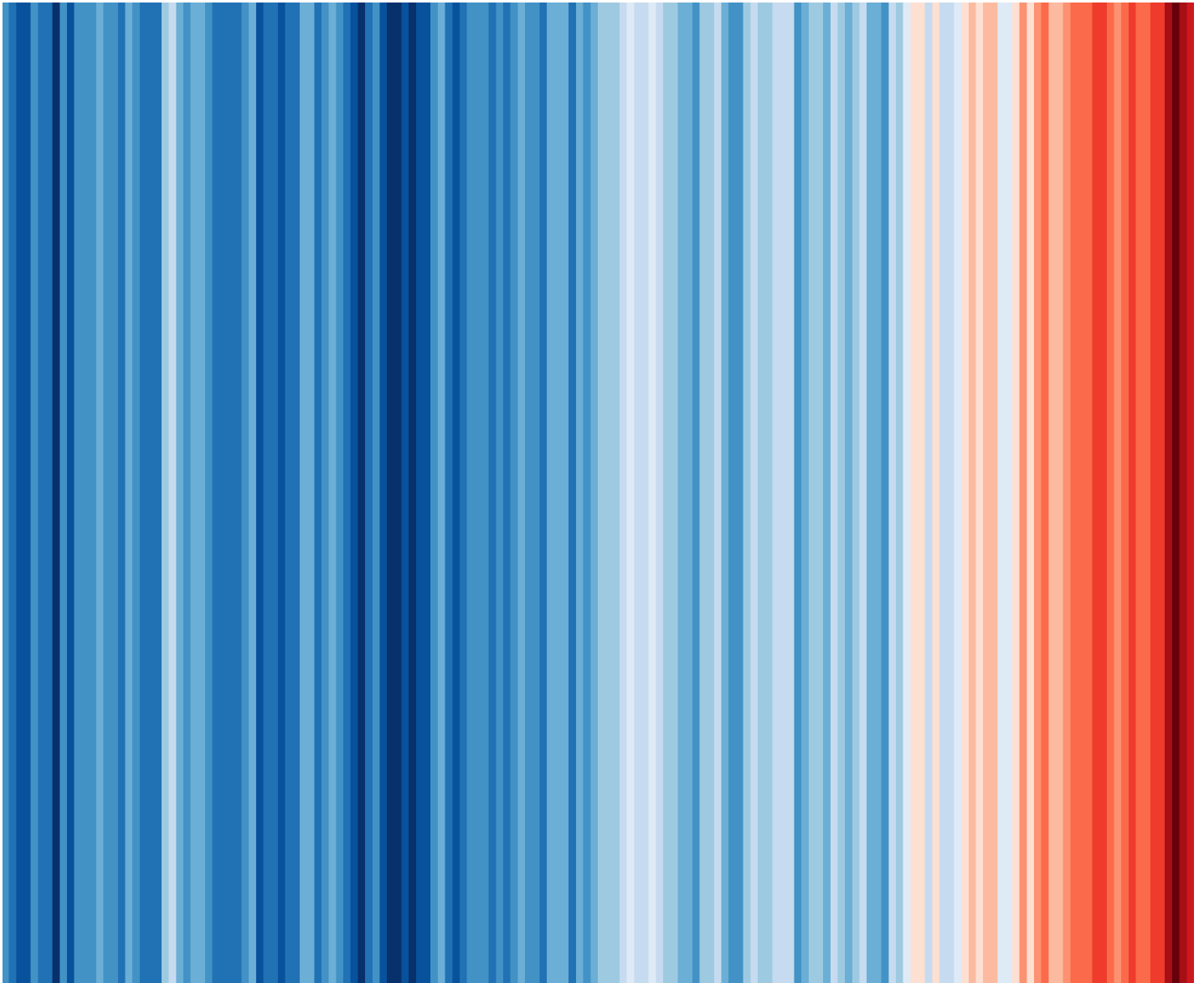

KLIMATGUIDE

STRATEGISKT KLIMATARBETE FÖR
INSTITUTIONER ELLER MOTSVARANDE

UPPSALA
UNIVERSITET

Warming stripes av Ed Hawkins. Den globala temperaturen mellan åren 1850 och 2021. Blå färgtoner visar kyligare år. Röda färgtoner visar varmare år. Klustret av röda år i bildens högerkant visar den snabba uppvärmningen av planeten under de senaste årtiondena.¹ (showyourstripes.info/s/globe).

**Klimatguide:
Strategiskt klimatarbete för institutioner eller motsvarande**

Kajsa Kramming
Uppsala universitet, Uppsala, 2023

Produktion: Zellout
Omslagsfoto: Lotta Saetre

---

¹ Ed Hawkins i Thunberg (2022)

INNEHÅLL

Välkommen till Klimatguide för Uppsala universitet!	4
DEL I	6
Frågor och svar om hur klimatguiden kan användas.....	8
Klimatkrisen	10
Strategiskt klimatarbete	11
Att arbeta strategiskt efter fyra pelare	12
De fyra pelarna	14
Incitament för att snabba upp klimatarbetet.....	17
Vem kan jag vända mig till?.....	18
DEL 2	20
Att utarbeta en strategisk klimatplan.....	22
Workshop: Skapa en vision.....	24
Nyckelkompetenser för hållbarhet.....	26
Diskussionsfrågor: Nyckelkompetenser för hållbarhet.....	27
Klimatkänslor	28
Workshop: Hantera klimatkänslor	30
Klimatkommunikation	32
Att ta första steget	34
Bilagor	35
Mall för strategisk klimatplan	36
Förslag på startundersökningar	37
Referenser.....	38
Tack	39

Välkommen till Klimatguide för Uppsala universitet!

Klimatguiden är för dig som är ledare, medarbetare eller student vid en institution eller motsvarande på Uppsala universitet. Guiden är tänkt att ge inspiration och vägledning för hur ett strategiskt och fördjupat klimatarbete kan genomföras och snabbas upp inom just ditt område.

DEN HÄR KLIMATGUIDEN:

- Riktat sig till institutioner eller motsvarande vid Uppsala universitet
- Fokuserar på strategiskt och praktiskt klimatarbete
- Involverar såväl ledning, medarbetare och studenter som stödverksamhet
- Är ett projekt inom ramen för Uppsala universitets klimatpott.

Klimatguiden består av två delar där den första delen främst är beskrivande och den andra delen mer praktisk. Den innehåller en kort bakgrund till varför det är viktigt att universitetets klimatarbete snabbas upp på olika fronter samtidigt. Därefter följer en strategisk modell för hur ett sådant arbete kan genomföras och hur det kan anpassas till universitetets olika kärn- och stödverksamheter. Den två innefattar mer handfast vägledning i form av workshops, diskussioner och tipslistor.

Det är klimatkrisen som står i centrum för guidens innehåll även om klimatförändringarna också hänger nära samman med många andra hållbarhetsutmaningar som är möjliga att adressera i samband med klimatarbetet. Eftersom institutionerna eller motsvarande är guidens främsta målgrupp omfattar den inte viktiga frågor som bland annat investeringar, finanser och markanvändning som i första hand styrs av andra delar i organisationen eller av andra aktörer.

Enligt en uträkning gjord av universitetet beräknas varje anställd årligen ge upphov till 8 ton CO₂e genom sin anställning². Det är en hög siffra och för att minska den så fort som möjligt behöver klimatarbetet snabbas upp. Att läsa och ta del av den här klimatguiden kan vara ett första steg på vägen.

---

² Uppsala universitet (2022a)

Det finns ingen anledning att vänta med det viktiga klimatarbetet. Foto: Mikael Wallerstedt.

Mossa. Foto: Adobe Stock.

DELI

Frågor och svar om hur klimatguiden kan användas

Cyklist. Foto: Mikael Wallerstedt.

FÖR LEDARE SOM PREFEKTER ELLER MOTSVARANDE

Hur kan som jag som ledare inom universitetet ha hjälp av guiden för att initiera handling?

- Genom att utgå från stöd i guiden får du handfasta tips på hur du kan lägga upp arbetet för att upprätta en strategisk klimatplan och skapa en vision för ert klimatarbete genom ett sexpunktsprogram och en workshop. För att säkerställa att klimatfrågan integreras i kärnverksamheten i form av utbildning, forskning och samverkan kan du initiera de diskussionsfrågor

om nyckelkompetenser för hållbarhet som föreslås. Med hjälp av guiden kan du som ledare avgöra var det behövs resurser till klimatarbetet och om det finns behov av fortbildning bland kollegorna. Klimatguiden kan fungera som stöd och underlag för dig i samarbetet med ditt miljöombud. Guiden innehåller även förslag på startundersökningar som kan hjälpa dig att ta reda på "klimatläget" på din institution.

FÖR MEDARBETARE SOM LEKTORER, FORSKARE, DOKTORANDER, ADMINISTRATIV PERSONAL, INTENDENTUR, ANSTÄLLDA VID STÖDFUNKTIONER OCH ANDRA

Hur kan jag som medarbetare göra något konkret genom att använda klimatguiden?

- Som enskild medarbetare kan det vara svårt att veta var man ska börja i en så stor organisation som Uppsala universitet. I den här guiden får du handfasta tips på hur klimatarbetet kan struktureras mer övergripande på din institution eller motsvarande. Guiden passar bra att använda som underlag på exempelvis institutionsmöten och när ni tar beslut om inriktning på er undervisning, forskning och samverkan. Här finns bland annat förslag på diskussionsfrågor om nyckelkompetenser

för hållbarhet. Om ni är flera kollegor som vill ha hjälp att hantera klimat känslor kan ni gå ihop och göra den workshop som handlar om det. Du kan också inspireras av innehållet i guiden och uppmana andra i din närhet att läsa den för att diskutera tillsammans om det är något av innehållet ni vill ta upp eller sprida på institutionen eller motsvarande. Med hjälp av guiden kan miljöombuden få stöd i hur de kan arbeta med klimatfrågan i sitt samarbete med prefekten eller motsvarande. Är du den otåliga typen som vill sätta igång direkt kan du jobba dig igenom listan om hur du tar dina första steg i klimatarbetet.

FÖR STUDENTER

Hur kan jag som student använda klimatguiden för att påverka min tid vid Uppsala universitet?

- Guiden kan vara en utgångspunkt för diskussion om utbildningens innehåll med andra studenter och utbildningsansvarig på institutionen eller motsvarande. Den kan även vara en hjälp i att formulera argument om du har synpunkter på din utbildning och vill vara med och påverka hur den är upplagd. Här finns bland annat diskussionsfrågor om nyckelkompetenser för hållbarhet att använda. Det är också möjligt att använda guiden som ett påtryckningsmedel för att snabba upp

institutionen eller motsvarandes övergripande klimatarbete. Om ni är en grupp studenter som vill ha hjälp att hantera negativa klimat känslor kan ni gå ihop och göra den workshop som handlar om det. I guiden finns förslag på startfrågor som ni kan initiera institutionen eller motsvarande att använda för att ta reda på vad studenterna önskar få för kunskaper och kompetenser inom klimatområdet, se *Bilaga 2*. Är du den otåliga typen som vill sätta igång direkt kan du jobba dig igenom listan om hur du tar dina första steg i klimatarbetet.

Klimatkrisen

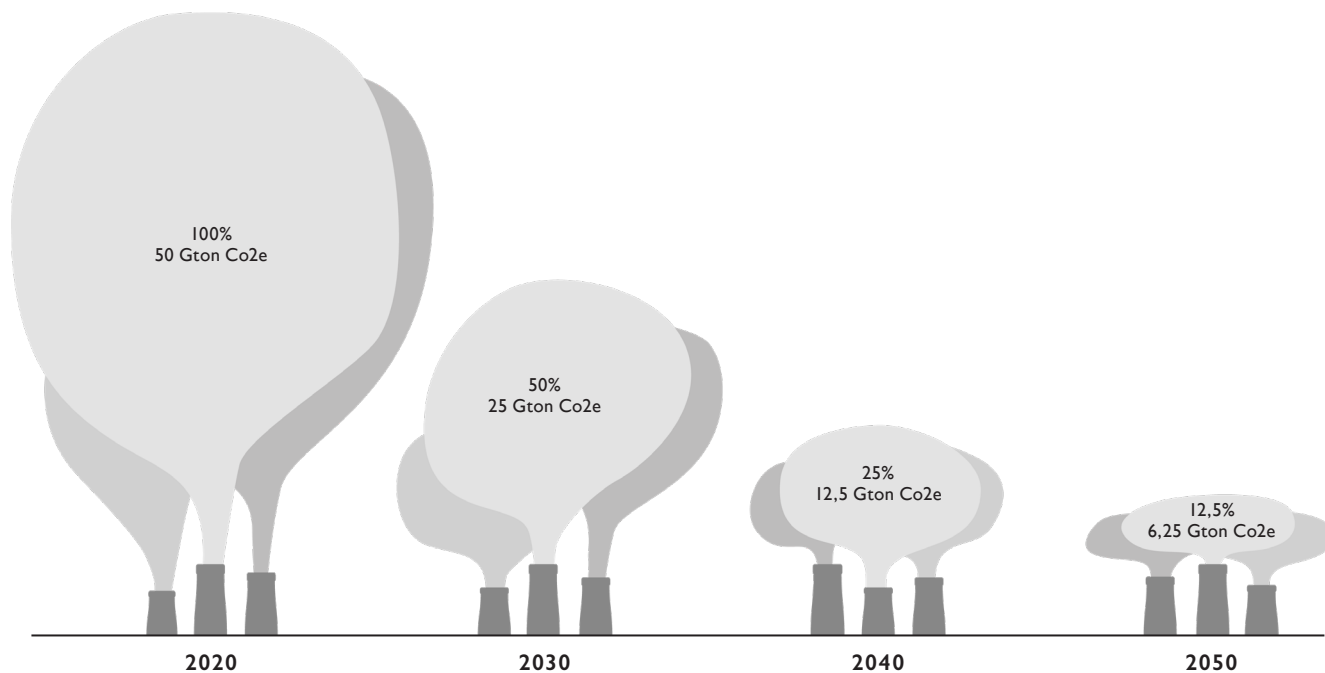
De pågående klimatförändringarna påverkar samhällen världen över. Den globala uppvärmning som följer i klimatförändringarnas spår riskerar att rubba stabiliteten hos en rad ekosystem med livsuppehållande funktioner för människa och natur. I Parisavtalet från år 2015 kom de deltagande länderna överens om att hålla uppvärmningen av jordens medeltemperatur väl under två grader med ett riktmärke på max 1,5 °C³. Ledande klimatforskare anser att det kan innebära oöverskådliga risker för såväl samhällen som ekosystem att överskrida denna gräns.

Mängden kol i atmosfären har fortsatt att öka fram till år 2022 och det är tvärt emot vad som behövs för att Parisavtalet ska kunna uppnås⁴. Ett förenklat

sätt att förklara i vilken storleksordning växthusgasutsläppen behöver minska för att avtalet ska kunna uppfyllas är genom en halvering varje decennium fram till år 2050. Det innebär att den första halveringen behöver vara genomförd till år 2030⁵, vilket innebär en genomsnittlig årlig global utsläppsminskning på minst 7% från och med nu. Länder som historiskt har bidragit till stora växthusgasutsläpp, som till exempel Sverige, behöver minska utsläppen snabbare än så. Men det räcker inte enbart med att minska växthusgasutsläppen; naturliga kolsänkor som exempelvis våtmarker behöver också återställas och skyddas.

Samhällen påverkas olika av klimatkrisen. Platser i världen med generellt lägre välfärd är mer sårbara för klimat-

förändringarnas konsekvenser, trots att de själva inte har bidragit till de globala växthusgasutsläppen i samma omfattning som rikare områden. Frågor om bland annat hälsa, jämställdhet, jämlikhet och försörjning är alla nära knutna till klimatkrisens effekter och kommer att påverka både nuvarande och kommande generationer. Lösningarna på klimatfrågan är många och mångfaceterade och kan därför vara motsägelsefulla och skapa intressekonflikter inom och mellan olika samhällsaktörer och geografiska områden. För att växthusgasutsläppen ska kunna sjunka så snabbt som möjligt behöver både samhället och individer vara med och bidra. Uppsala universitet kan vara en del av det genom ett strategiskt klimatarbete på flera fronter samtidigt.

Figuren visar en förenklad bild över hur utsläppen behöver halveras varje decennium fram till år 2050 för att riktmärket om en temperaturökning på mindre än 1,5 grader ska kunna nås.

³ UNFCCC (2015)

⁴ UNEP (2019) / Global Carbon Budget (2021)

⁵ Rockström et al. (2017)

Strategiskt klimatarbete

Strategiskt klimatarbete kan beskrivas som att på ett genomtänkt och planerat sätt agera på flera fronter samtidigt och att göra det som får störst effekt och/eller påverkan först. Att arbeta strategiskt med klimatomställningen kan givetvis minska universitetets klimatavtryck, men det kan också bidra till att bredda klimatarbetet i

verksamheten så att fler blir involverade sett till både kärn- och stödverksamhet och till antal anställda. Delaktighet och engagemang från alla nivåer i organisationen är viktigt i det strategiska klimatarbetet. I och med universitetets samverkan och samarbeten kan kunskaper och praktiker även sprida sig till det omgivande samhället.

INTERVJU MED TORA HOLMBERG, VICEREKTOR VID UPPSALA UNIVERSITET MED SPECIELLT UPPDRAG ATT FÖRETRÄDA REKTOR I HÅLLBARHETSFRÅGOR.

Varför är det viktigt med ett strategiskt klimatarbete för Uppsala universitet?

Generellt så är det allra största bidraget gällande klimatarbetet från Uppsala universitet det vi gör inom vårt kärnuppdrag: forskning, utbildning och samverkan. På central nivå jobbar vi med fastighetsfrågor som energieffektivisering, hållbara material osv. Vi måste också bli bättre på att ställa hårda krav på leverantörer för att göra skillnad. På lokal nivå på vårt stora universitet ser verksamheterna på institutionerna eller motsvarande olika ut och därför kan det variera vad som kan och bör prioriteras. Den här klimatguiden kan inspirera till detta arbete.

Vad kan Uppsala universitetet vinna på att arbeta med strategiskt klimatarbete?

Uppsala universitet arbetar med andra aktörer runt om i världen för att minska klimatpåverkan. Det gör vi även inom närregionen för att tillsammans göra skillnad. Genom att samarbeta med andra aktörer utanför universitetet bidrar vi också med vår kompetens och får kunskap om de behov som finns. Kommande fokus för rektors satsning på forskning om målkonflikter är ett exempel på vikten av externa samarbeten regionalt och globalt. Här kan vi göra skillnad.

LÄROSÄTENAS KLIMATNÄTVERK

Flera svenska lärosäten har gått ihop i Lärosätenas klimatnätverk, dit även Uppsala universitet är anslutet. Tillsammans ska de arbeta för att bidra till klimatomställningen genom undervisning, forskning och samverkan, men också genom att minska klimatpåverkan från de egna verksamheterna. Klimatnätverket har skapat ett ramverk som kan fungera som en vägledning för hur ett strategiskt klimatarbete kan gå till och kompletterar den här klimatguiden.

Att arbeta strategiskt efter fyra pelare

Vilt gräs. Foto: Adobe Stock.

<p><u>PELARE 1</u></p> <p>Minska de egna utsläppen.</p>	<p><u>PELARE 2</u></p> <p>Minska utsläppen från leverantörer.</p>	<p><u>PELARE 3</u></p> <p>Integrera klimatarbetet i kärnverksamhet och stödverksamhet.</p>	<p><u>PELARE 4</u></p> <p>Samarbete med det omgivande samhället för att bidra till klimatomställningen.</p>
--	--	---	--

I den här guiden presenteras en modell för strategiskt klimatarbete som bygger på ett omarbetat och anpassat ramverk utvecklat av experter inom strategisk klimatomställning som används av näringslivet⁶. Där tillämpas det för att accelerera utsläppsminskningarna hos några av världens största och ledande företag.

Ett sätt att få igång ett strategiskt klimatarbete kan vara att dela upp arbetet i olika områden. Modellen som används i den här guiden består av fyra pelare med olika fokus som berör institutioner eller motsvarandes övergripande utsläpp, utsläpp från leverantörer, kärnverksamhet och lärosätets samarbete med omgivande samhälle för att bidra till klimatomställningen.

Ramverket består av en modell med fyra pelare som behöver adresseras samtidigt för att en verksamhets klimatstrategi ska kunna ligga i linje med ambitionen om att hålla den globala uppvärmningen till 1,5 °C.

Det kan låta komplicerat, men en bra tumregel är att börja med det som är lättast att genomföra. I en organisation som Uppsala universitet har institutioner

eller motsvarande skilda uppgifter och olika stort handlingsutrymme. Därför kommer vissa pelare att vara mer relevanta än andra beroende på vem som läser guiden.

⁶ Falk et al. (2022)

De fyra pelarna⁷

Här presenteras de fyra pelarna var för sig, tillsammans med ett antal frågor som kan diskuteras för att kartlägga vilka åtgärder som kan vara aktuella i klimatarbetet på er institution eller motsvarande. Till varje pelare finns exempel på åtgärder inom de olika områdena. För att förenkla arbetet kan det vara till hjälp att utforma en strategisk klimatplan. Mer om hur det kan gå till finns på sidan 12.

PELARE 1:

Minska de egna utsläppen.

TILL PELARE 1 HÖR:

Byggnaders energi och användningseffektivitet, värme och kyla (för byggnader och exempelvis servrar), egna fordon, tjänsteresor.

FRÅGOR ATT STÄLLA:

Hur ser det ut idag? Vilket är nuläget?

Vad kan institutionen eller motsvarande göra för att minska utsläppen t.ex. genom tjänsteresor och hur byggnader används effektivt?

Vad måste universitetet göra centralt?

Kan institutionen eller motsvarande göra något för att snabba på universitetets arbete?

PELARE 2:

Minska utsläppen från leverantörer.

TILL PELARE 2 HÖR:

Inhandlade varor och tjänster, molntjänster, IT och elektronik, mat och servering, resor till och från arbetsplatsen, möjligheter till hemarbete. Investeringar, banktillgångar och andra tillgångar.

FRÅGOR ATT STÄLLA:

Hur ser det ut idag? Vilket är nuläget?

Vad kan institutionen eller motsvarande göra för att minska utsläppen?

Vad måste universitetet göra centralt?

Kan institutionen eller motsvarande göra något för att snabba på universitetets arbete?

PELARE 3:

Integrera klimatkrisen i kärnverksamhet och stödverksamhet.

TILL PELARE 3 HÖR:

Universitetets kärnverksamhet: utbildning, forskning, samverkan.

FRÅGOR ATT STÄLLA:

Hur kan institutionen eller motsvarande stärka klimatarbetet i kärnverksamheten och i stödverksamhet?

Hur kan studenterna engageras i arbetet?

Hur bidrar institutionen eller motsvarandes utbildningar till att förbereda studenterna för en klimatförändrad värld?

Hur bidrar institutionen eller motsvarandes forskning till att skapa kunskap om klimatkrisen inom det aktuella området?

PELARE 4:

Samarbete med det omgivande samhället för att bidra till klimatomställningen.

TILL PELARE 4 HÖR:

Samarbete, att sträva efter att bli klimatledare, att använda nätverk och räckvidd för påverkan och utbyte med det omgivande samhället.

FRÅGOR ATT STÄLLA:

Vad kan institutionen eller motsvarande göra för att bidra till klimatomställningen i det omgivande samhället?

På vilka sätt kan institutionen eller motsvarande vara ett gott exempel?

Hur kan institutionen eller motsvarande dela med sig av sina kunskaper på mest effektiva sätt?

⁷ Falk et al. (2022)

PELARE 1

Tjänsteresor är ett av Uppsala universitets fokusområden. Specifika åtgärder för det området kan vara att:

Sätta år 2019 som basår för att kunna jämföra utsläppen från år till år.

Sätta ett eller flera mål för utsläppsminskning som minst motsvarar UU:s miljöplan dvs 30% fram till år 2024 (Miljöplanen gäller 2022-2024).

Utarbeta en resepolicy om när det är prioriterat att t.ex. flyga och vilka villkor som kan gälla för att åka tåg (exempelvis om tågresan kan användas som arbetstid).

Se över om det går att söka pengar för ett dyrare resealternativ som tåg.

Veta att det finns en speciell miljömärkning för hotell som man kan hålla utkik efter om möjligt.

Ta hjälp av relevant stödverksamhet för att få råd och tips.

Kommunicera till medarbetare vad som gäller för tjänsteresor.

PELARE 2

För att minska utsläppen från leverantörer kan specifika åtgärder vara att:

Handla rätt inom de upphandlade avtal som finns. Det finns kravställningar för miljö i upphandlingarna.

Tänka igenom inköp.

Börja med att försöka använda sådant som redan finns, exempelvis genom interna utbyten av saker.

Komma ihåg att det finns möjlighet att köpa begagnat via de avtal som finns.

Välja det mest hållbara hos de upphandlade leverantörerna - titta efter gröna pluppar i produktwebben.

Ta kontakt med inköpare som kan hjälpa dig att välja det mest hållbara.

Ge input till inköpsavdelningen så att klimatet kan bli en avgörande faktor vid val av leverantörer.

PELARE 3

Utbildning, forskning och samverkan är Uppsala universitets kärnverksamhet. Specifika åtgärder för de områdena kan vara att:

Inventera vilken utbildning och forskning om klimatkrisen som sker på institutionen eller motsvarande.

Inventera hur klimatfrågan inkluderas i utbildning, forskning och samverkan på institutionen eller motsvarande.

Sätta kvantitativa och kvalitativa mål för hur klimatkrisen ska inkluderas i utbildning och forskning (ex. x studenter ska ha läst x antal kurser som innefattar frågan).

Sätt kvantitativa och kvalitativa mål för hur klimatkrisen ska inkluderas i stödverksamhet (ex. vi ska diskutera och följa upp klimatåtgärder inom x- område x antal gånger om året).

Kommunicera institutionens eller motsvarandes klimatarbete med medarbetare.

PELARE 4

Specifika åtgärder för samarbete med det omgivande samhället för att bidra till klimatomställningen kan vara att:

Inspireras av och inspirera andra som gör liknande saker t.ex. andra institutioner eller motsvarande på andra lärosäten i Sverige och internationellt.

Samarbeta med omgivande samhälle t.ex. genom Uppsala klimatprotokoll och Lärosätenas klimatanätverk men även i andra sammanhang.

Delta i olika konferenser och event och berätta om er verksamhet.

Kommunicera resultat, metoder och framsteg med relevanta aktörer i omgivande samhälle.

FAKTA

På medarbetarportalen finns en checklista som prefekt eller motsvarande och miljöombud kan fylla i för att informera sig om läget på institutionen eller motsvarande.

För dig som är chef - Uppsala universitet (uu.se)

Där finns också Uppsala universitets miljöplan som specificerar många av de poster som tas upp i de fyra pelarna.

Miljöplan 2022-2024 - Uppsala universitet (uu.se)

Gräs i glas. Foto: Mikael Wallerstedt.

Incitament för att snabba upp klimatarbetet

Internationellt och nationellt finns flera policyer och dokument som stöder ett accelererat klimatarbete på Uppsala universitet. Här är några av dem.

UPPSALA UNIVERSITETETS EGNA MÅL

Uppsala universitets uppgift är att vinna och förmedla kunskap till mänsklighetens gagn och för en bättre värld⁸. Vidare vill Uppsala universitet ta en ledande roll på vägen mot ett mer hållbart samhälle. Den utbildning och forskning som bedrivs ska omsättas i nya kunskaper, bättre teknik, utvecklad samhällsorganisation och förändrade beteendemönster. Även samverkan med det omgivande samhället pekas ut som ett prioriterat område⁹.

GLOBALA HÅLLBARHETSMÅLEN OCH PARISAVTALETS ARTIKEL 12

Sverige som land har förbundit sig till FN:s 17 globala hållbarhetsmål som gäller mellan år 2015 och år 2030 där mål 13 handlar om att bekämpa klimatförändringarna¹⁰. Målen är formulerade så att de alla bygger på varandra och satsningar på klimatkrisen kan därför även påverka ett flertal andra mål på ett positivt sätt.

I Parisavtalets Artikel 12 finns en särskilt intressant passage eftersom den

specifikt nämner utbildning om klimatfrågan och poängterar allmänhetens kunskaper och aktiva deltagande som viktiga för att lyckas uppfylla avtalet¹¹.

Parties shall cooperate in taking measures, as appropriate, to enhance climate change education, training, public awareness, public participation and public access to information, recognizing the importance of these steps with respect to enhancing actions under this Agreement. (UNFCCC 2015 Artikel12)

SVERIGES OCH EU:S MILJÖMÅL

Sverige har 16 miljö kvalitetsmål som ska fungera som en vägledning för hela samhällets miljöarbete. Målen gäller myndigheter såsom universitet tillsammans med andra aktörer i samhället. Sverige har som mål att växthusgasutsläpp ska vara netto noll senast år 2045 och nästa stora uppföljning väntas till år 2030¹². Även EU har miljömål som Sverige har ansvar för att bidra till att uppfylla. EU:s målsättning är att vara klimatneutrala till år 2050.¹³

UPPSALA KLIMATPROTOKOLL

Lokalt har Uppsala kommun satt upp ett protokoll för att bidra till stadens klimatomställning dit universitetet har anslutit sig. Protokollet innehåller ett klimatavtal där ett uttalat syfte är att utsläppen av växthusgaser ska minska med 14% per år fram till år 2030 då utsläppen ska vara nära noll¹⁴.

⁸ Uppsala universitet (2022b)

⁹ Ibid.

¹⁰ FN (2016)

¹¹ UNFCCC (2015)

¹² Naturvårdsverket (2023a)

¹³ Naturvårdsverket (2023b)

¹⁴ Uppsala klimatprotokoll (2023)

Vem kan jag vända mig till?

Alla anställda och alla studenter har ett ansvar för miljöarbetet genom att följa de regler och riktlinjer som är fastställda¹⁵. Rektor har det yttersta ansvaret medan prefekt eller motsvarande är ansvarig på institutions- och avdelningsnivå.

Organisationen som visas i figuren är främst till för dig som vill få klarhet i vem du kan vända dig till för att hitta en väg att påverka klimatarbetet i din närhet och få stöd för ditt engagemang. Du kanske är en student, doktorand eller annan medarbetare på en institution eller motsvarande?

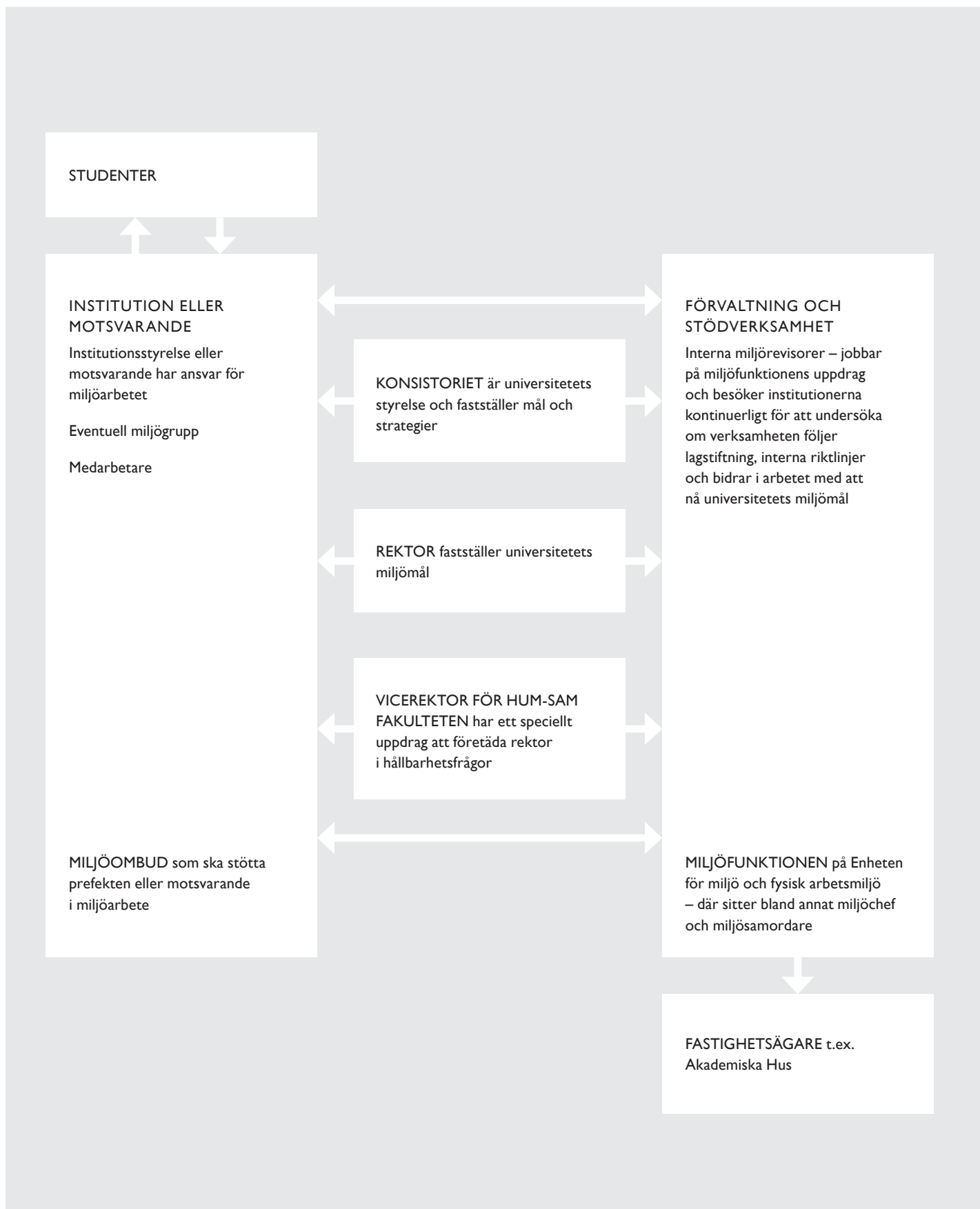
Inom både kärn- och stödverksamhet finns miljöombud som ska stötta ansvarig chef i miljöarbetet. Det är i första hand dit som du som medarbetare eller student kan vända dig. Vägen genom

organisationen går genom konsistoriet som fastställer universitetets mål och strategier, via rektor och vicerektor för vetenskapsområdet för HUM-SAM som har ett särskilt uppdrag att företräda rektor i hållbarhetsfrågor. Universitetets förvaltning kan ge stöd och driva miljöarbetet framåt, specifikt genom miljöfunktionen där miljöchefen och miljösamordnaren sitter. Utanför universitetets väggar finns också andra stora aktörer som exempelvis fastighetsägare.

Campus Gotland. Foto: Mikael Wallerstedt.

¹⁵ Uppsala universitet (2023)

Barrskog. Foto: Adobe Stock.

DEL 2

Att utarbeta en strategisk klimatplan

För att kunna arbeta effektivt med klimatfrågan och göra ett så stort positivt avtryck som möjligt behöver institutionen eller motsvarande upprätta en strategisk klimatplan. Att ha en klimatplan att följa är till hjälp i klimatarbetet för både kärn- och stödverksamhet. Här följer ett exempel på hur en sådan plan kan utformas. Planen ska bygga på saker som ni själva har rådighet över. För områden som styrs av andra delar av organisationen eller av andra aktörer kan ni bidra till deras klimatarbete genom att påverka och ställa krav. I *Bilaga 1* finns en mall för hur ni kan utforma er strategiska klimatplan.

Ett tips kan vara att inledningsvis göra en kort startundersökning bland medarbetare och/eller studenter för att få en bild av nuläget och intresset för att snabba upp klimatarbetet. Förslag på frågor till en sådan undersökning finns i *Bilaga 2*.

1. SKAPA EN VISION

Ett första steg för att upprätta en klimatplan kan vara att skapa en uttalad vision. En vision ska sikta högt och det behöver inte vara klarlagt exakt hur den ska nås. För att engagera medarbetare och studenter är det bra om visionen är kortfattad och tydlig. Visionen bör spela på de styrkor ni har när det gäller utbildning, forskning och samverkan. Skriv ned er vision och kommunicera att den finns och vad den innebär genom interna kanaler. På sidan 14 i den här guiden finns förslag på en workshop som kan fungera som ett verktyg för att formulera er vision. På sidan 22 kan ni läsa om vad man kan tänka på för en framgångsrik klimatkommunikation.

2. ARBETA IGENOM FRÅGORNA SOM HÖR TILL DE FYRA PELARNA

När ni har en gemensam strävan är det dags att systematiskt arbeta igenom de frågor som finns i anslutning till de fyra pelarna. Frågornas svar ger en nulägesbeskrivning av hur ert klimatarbete ser ut idag och vad som behöver göras framöver. Ni kan sammanfatta era åtaganden i en punktlista.

3. GÖR EN PRIORITERINGSORDNING

En bra idé för allt klimatarbete är att göra tidiga vinster som kan föra arbetet framåt. När ni har fått en förståelse för vad ni behöver göra i ert klimatarbete är det dags att göra en prioriteringsordning. Vad som ska göras först avgörs av en balans mellan två saker:

- Vad som är lättast att genomföra
- Vad som ger störst effekt på klimatkrisen

Sträva efter att alla pelare ska finnas representerade direkt eller indirekt i några av de översta punkterna på listan.

4. GÖR EN ÅTGÄRDSLISTA PÅ VAD SOM SKA GÖRAS OCH VEM SOM SKA GÖRA DET

Skriv ned en åtgärdslista utifrån era prioriteringar och dela upp ansvaret så att så många som möjligt är delaktiga i arbetet för att det inte ska bli beroende av ett fåtal eldsjälur. Kommunicera till medarbetare och studenter att åtgärdslistan finns och vad den innehåller.

5. GÖR EN TIDPLAN FÖR GENOMFÖRANDE OCH AVSTÄMNINGAR

Börja med att bestämma när det är rimligt att ni är klara med de tio första punkterna från åtgärdslistan. Olika punkter kan ta olika lång tid. Bestäm därefter när ni ska göra er första återrapportering och hur ofta ni ska stämma av därefter. Det finns fördelar med att inte låta det gå alltför länge mellan tillfällena eftersom motivation kan avta över tid och det som känns angeläget när ni utarbetar er klimatplan lätt kan blekna när andra arbetsuppgifter tar över och fyller dagarna. Kontinuitet möjliggör att ni håller uppe takten i klimatarbetet.

6. UPDATERA PRIORITERINGAR OCH ÅTGÄRDSLISTA EFTER HAND

När en åtgärd är uppfylld är det viktigt att uppmärksamma framgången och kommunicera till medarbetare och studenter att klimatarbetet går framåt. Därefter är det dags att ta tag i nästa åtgärd. Eftersom klimatarbetet är dynamiskt kan både vision och prioriteringar förändras, vilket kan påverka både åtgärder och tidplan. Att ompröva och uppdatera den strategiska klimatplanen årligen kan därför vara en bra idé för att inte tappa fokus och skärpa.

HUR SKAPAR MAN EN VISION?

På nästa uppslag finns en workshop som kan hjälpa institutionen eller motsvarande att ta fram en vision för verksamheten. Workshopen kan initieras av institutionsstyrelse eller motsvarande.

Bibliotek med många hyllor och böcker. Foto: Adobe Stock.

Cykelhjul i verkstad. Foto: Adobe Stock.

Workshop: Skapa en vision

Material:
Whiteboard/smartboard
och penna, post-it lappar och
pennor, anteckningsmaterial

Tidsåtgång:
ca 60 min

Passar för: Institutionsstyrelser eller motsvarande, personaldagar
på institutioner eller motsvarande.

Den här workshopen bygger på metoden back-casting som innebär att föreställa sig något framåt i tiden för att hitta vägarna dit. Målet med workshopen är att skapa ett underlag för att ta fram en klimatvision som något att ta sikte mot i det fortsatta klimatarbetet.

Utgångspunkten kan till exempel vara år 2030 då de globala utsläppen behöver ha halverats för att ambition-

nen om att hålla den globala uppvärmningen vid 1,5 C ska kunna uppfyllas. Det går också bra att välja ett annat årtal. Workshopmetoden kan också användas på andra områden än för just klimatet.

Steg 1 – Klimatsmart verksamhet år 2030 eller annat år

Vad skulle känneteckna en klimatsmart verksamhet hos er år 2030?

När det gäller "klimatsmart verksamhet" kan ni tänka på era faktiska utsläpp, er positiva påverkan eller ett eventuellt samarbete med det omgivande samhälle.

- Skriv ner era tankar individuellt på till exempel post-it-lappar och gå igenom lapparna tillsammans.
- Kommer ni på fler saker gemensamt?
- Skriv till nya förslag om det finns.

Steg 2 – Möjligheter och hinder

Diskutera vilka möjligheter och hinder det finns för er institution eller motsvarande (utbildning, forskning, samverkan, intendentur, IT eller andra stödfunktioner) att tillsammans bidra till att realisera den klimatsmarta framtid som ni har föreställt er. Möjligheter och hinder kan både vara interna på er institution eller motsvarande, på Uppsala universitet och i samhället i stort.

- Gör en lista med två spalter och fyll i.

Steg 3 – Mål med klimatarbetet

Diskutera vad ni vill uppnå med klimatarbetet på institutionen. Var så konkreta som möjligt.

Till exempel kanske ni vill att X% av de studenter som tar ut examen från er ska ha fått undervisning om klimatfrågan i X% av era kurser. Det kan också handla om att ni ska ha X% leverantörer som är anslutna till nätverk som arbetar aktivt för att halvera sina utsläpp till år 2030.

- Kom ihåg att inte bygga era mål på klimatkompensation.

Steg 4 - Formulera en vision

Formulera en eller flera visioner för ert klimatarbete och kommunicera dem internt. Visionen behöver inte vara genomförbar i en nära framtid utan ska snarare vara något att sträva mot.

- Skriv ner en eller flera visioner.

Till exempel kan den börja med:

- Vi vill skapa framtidens ...
- Vi vill bli bäst i Sverige (eller i världen) på att ...
- Vårt bidrag till klimatombudsningen ska vara ...

Var beredda att uppdatera visionen allteftersom klimatarbetet fortskrider och ni lär er mer. Eventuellt kan visionen behöva gå ett varv på remiss för synpunkter och exakta formuleringar innan den fastställs mer permanent.

- Bestäm hur ofta ni vill revidera visionen/visionerna och vems ansvar det är att göra det.

Nyckelkompetenser för hållbarhet

Sverige har sedan år 2004 varit anslutet till UNESCO:s utbildningsinitiativ Education for sustainable development¹⁶. På svenska används ofta förkortningen LHU som står för lärande för hållbar utveckling. Klimatarbete och hållbar utveckling hör ihop eftersom att arbetet med att minska klimatkrisens effekter också är ett arbete för hållbar utveckling. Syftet med utbildningskonceptet är att utveckla kunskap och medvetenhet för att agera och bidra till att ställa om samhället mot att bli mer hållbart¹⁷. Nyckelkompetenserna åskådliggör en bredd av kunnande som kan vara till hjälp för att agera i praktiken för hållbara syften.

NYCKELKOMPETENSER FÖR HÅLLBARHET

Inom forskningsfältet om utbildning för hållbar utveckling poängteras fem nyckelkompetenser för hållbarhet som speciellt vanligt förekommande¹⁸.

Dessa är:

- Systemtänkande som innebär att analysera komplexa problem idag och historiskt.
- Framtidstänkande som innebär att skapa hållbarhetsvisioner och scenarier för framtiden om vi fortsätter med "business as usual".
- Värdetänkande som innebär att kartlägga, specificera, tillämpa, kombinera och förhandla hållbara värden.

- Strategiskt tänkande som innebär att utveckla hållbara strategier som leder till omställning.
- Interpersonell kompetens som innebär att samarbeta i alla steg av problemlösningsprocesserna.

Vid senare revideringar av nyckelkompetenserna förslås även en implementerande kompetens som innebär förmåga att få saker gjorda, liksom en integrerande kompetens som innebär att kontinuerligt omvärdera och iterera en problemlösningsprocess utifrån nya förutsättningar¹⁹.

Sammantaget är det tydligt att lärande för hållbar utveckling fokuserar på kompetensutveckling som i nästa steg

ska leda till handling för att möjliggöra en hållbar samhällstransformation. Att skyndsamt lösa klimatkrisen är en del av en sådan transformation.

KOM IHÅG

Vad som är "det mest hållbara" är dynamiskt.

Det vi vet idag kan förändras imorgon när vi har lärt oss något nytt.

Lärande för hållbar utveckling måste därför tillåtas att vara både motsägelsefull och föränderlig.

¹⁶ SOU (2004:104)

¹⁷ UNESCO (2020)

¹⁸ Wiek et al. (2011)

¹⁹ Wiek, A. (2022)

Diskussionsfrågor: Nyckelkompetenser för hållbarhet

Som en del i att inventera hur klimatkrisen adresseras på institutionen eller motsvarande kan diskussioner om nyckelkompetenser för hållbarhet vara en utgångspunkt. Universitetets kärnverksamhet är utbildning, forskning och samverkan som alla tre är områden där nyckelkompetenserna kan aktualiseras. Diskussionsfrågorna som följer kan vara ett stöd för institutionsledning eller motsvarande att kartlägga hur och på vilket sätt hållbarhetskompetenser kan integreras i studenternas utbildning och hur de kan ökas eller bli mer synliga i forskning, samverkan eller i en specifik stödfunktion. Frågorna är också möjliga att använda för andra grupper, till exempel studenter som vill diskutera innehållet i sin utbildning.

Diskussionsfrågor:

UTBILDNING:

- Vad innebär det att vara kunnig inom nyckelkompetenserna inom ert utbildningsområde?
- Vilka av nyckelkompetenserna integreras i era utbildningar idag? På vilka nivåer och inom vilka kunskapsområden?
- Vilka delar av nyckelkompetenserna är ni speciellt måna om att studenterna får med sig i utbildningen?
- Vilken roll spelar studenternas färdigheter i nyckelkompetenserna för deras framtid i arbetsliv eller vidareutbildning?
- Behövs det någon speciell pedagogik för att använda nyckelkompetenserna så bra som möjligt i undervisningen?

För att ta reda på mer om hur studenterna själva ser på sin utbildning finns förslag på frågor att ställa i *Bilaga 2*.

FORSKNING:

- Vad skulle de olika nyckelkompetenserna kunna betyda i er forskningskontext? Vad innebär till exempel systemtänkande, framtids tänkande och värdetänkande inom ert område? Är det några kompetenser som är mer relevanta än andra?
- Hur syns nyckelkompetenserna i institutionen eller motsvarandes forskningsprojekt idag?
- Är det önskvärt att de blir mer synliga eller tydligare uttalade?

SAMVERKAN:

- Kan nyckelkompetenserna spela roll för valet av samarbetspartners, exempelvis att ni är mer intresserade av att söka samverkan med något speciellt kompetensområde?
- Kan samverkan med några speciella aktörer öka er förståelse för en eller flera nyckelkompetenser?

STÖDVERKSAMHET:

- Vad kan de olika nyckelkompetenserna innebära inom er verksamhet?
- Kan de på något sätt hjälpa er att tänka och agera mer hållbart?

FINNS DET BEHOV AV KOMPETENSUTVECKLING?

Klimatfrågan ställer nya typer av krav på ledares och medarbetares kunskaper och färdigheter och det kan därför behövas kompetensutveckling för att hantera klimatkrisen på bästa sätt i verksamheten. Fundera över om det är något som är aktuellt för er. Vissa kurser är så kallade MOOC som görs på distans. Det finns bland annat MOOC-kurser som ingår i projektet Öppet för klimatet, ett regeringsuppdrag inom satsningen Klimatkompetenslyftet. Exempel på områden där det finns fortbildning är: klimatledarskap, utsläppsberäkningar, strategiskt klimatarbete och känslohantering av klimatfrågan.

Klimatkänslor²⁰

För många är klimatkrisen förknippad med känslor av olika slag. När man tänker på ett förändrat klimat oroas man kanske över hur det var när man var yngre, hur det är nu och hur det kommer att bli för uppväxande och kommande generationer. Det kan också väcka känslor att problemet är så stort och att lösningarna upplevs som små eller att det blir fel vilka beslut man än tar i sin vardag. Men det kan också kännas fint att vara en av världens högst utbildade personer som har kunskap och möjligheter att bidra till en positiv förändring och till en hållbar samhällsomställning.

Aven om Uppsala universitet är en akademisk institution som sysslar med vetenskap har alla vi som är verksamma inom organisationen ett känsloliv som både kan hjälpa och stjälpna när vi ska ta oss an klimatarbetet.

ALLA KÄNSLOR HAR EN FUNKTION

Det alla våra känslor har gemensamt är att de fyller en funktion för att vi ska fungera tillsammans med varandra och ge oss information och motivation till att göra något. Ilska kan till exempel informera oss om att något är orättvist och motivation till att skipa rättvisa. Rädsla ger oss information om att vi är hotade och motivation att skydda oss från hotet. Känslor som relateras till klimatfrågan kan alltså hjälpa oss att reagera och agera, men om de blir för jobbiga att hantera riskerar de att passivisera oss.

KLIMATÅNGEST

I samtal om känslor kopplat till klimatet är det vanligt att vi möts av begreppet "klimatångest"²¹. Begreppet kan vara missvisande eftersom det inte är något patologiskt som ska botas utan tvärtom - en helt rimlig reaktion på den kris vi är i. Sättet vi reagerar på

"klimatångesten" kan ge oss kraft till vårt arbete för en mer hållbar värld. Inte heller är det enbart rädsla och ångest som människor känner när de relaterar till klimatkrisen utan även bland annat oro, sorg, hopplöshet, skuld, skam, ilska och ensamhet.

KOGNITIV DISSONANS

När vi tänker på klimatförändringarna kan ett psykologiskt fenomen som kallas kognitiv dissonans uppstå²². Kognitiv dissonans är när det vi lägger vikt vid inte stämmer överens med våra beteenden. Vi kan till exempel anse att det är viktigt att vara ärlig, men ändå ljuga om vissa saker. Vi kan också tycka att det är viktigt att agera för en hållbar värld men ändå leva på som om vi hade fem jordklot. Kognitiv dissonans innebär obehagliga känslor. För att bli av med dem kan vi göra på två sätt. Antingen kan vi ändra vårt beteende och handla i enlighet med vår kunskap och våra värderingar, eller så kan vi ändra sättet vi tänker om saken.

ATT ÄNDRA TANKAR ELLER BETEENDEN?

När det gäller klimatfrågan är det betydligt enklare att ändra sitt tänksätt än sina beteenden. Det leder ofta till

att vi skapar uppfattningen att frågan inte gäller just oss, att vi hittar ursäkter för att skjuta upp det vi hade tänkt göra eller att vi sätter vår tilltro till att andra tar hand om saken. Den kognitiva dissonansen understryks av att vi lever i dubbla verkligheter där vi till exempel kan läsa om hur brådskande klimatfrågan är, men när vi ser oss omkring i samhället, bekantskapskretsen eller familjen är det inte uppenbart givet vad "alla andra" gör.

COPINGSTRATEGIER

Kognitiv dissonans leder inte till att vi agerar i klimatfrågan. Det gör inte heller andra negativa känslor som maktlöshet och hopplöshet. Anledningen är så kallade copingstrategier²³. En typ av copingstrategi är så kallad emotionell coping där vi istället fokuserar på något som är mindre jobbigt. Vi distanserar oss från problemet.

Ett annat sätt är så kallad problemfokuserad coping. Det innebär att vi gör små saker som vi har lärt oss är bra som att sopsortera, släcka lampor och plocka skräp. De sakerna kommer inte att lösa klimatkrisen som behöver stora strukturella förändringar. Ändå fortsätter vi med det, ibland för att kunna rättfärdiga andra mindre klimatsmarta beteenden som resor och shopping.

HOPP

En mer positiv känsla som kan uppstå i arbetet med klimatkrisen är hopp. Hopp kan baseras på olika saker men när det kommer av en personlig upplevelse av att ha åstadkommit något bra kan det vara en kraftfull drivkraft. Hopp och handling går hand i hand²⁴. Om en person gör något positivt som får visst genomslag kan han eller hon känna hopp och bli uppmuntrad till

²⁰ Texten är framarbetad i samarbete med leg. psykolog Kata Nylén, Klimatpsykologerna.

²¹ Andersson, Hylander, Nylén (2019)

²² Stoknes (2015)

²³ Ojala (2012)

²⁴ Mc Geer (2004)

att göra mer. Det går också att börja i hoppet och tro att det man gör får genomslag, vilket blir en sporre för att fortsätta arbetet.

När vi känner att något gör skillnad och bidrar till ett mål vi vill uppnå använder vi oss av meningsfull copingstrategi. Att känna att det vi gör är betydelsefullt ger en känsla av mening och dämpar till exempel kognitiv dissonans.

HANTERA KLIMATKÄNSLOR MED VARANDRA

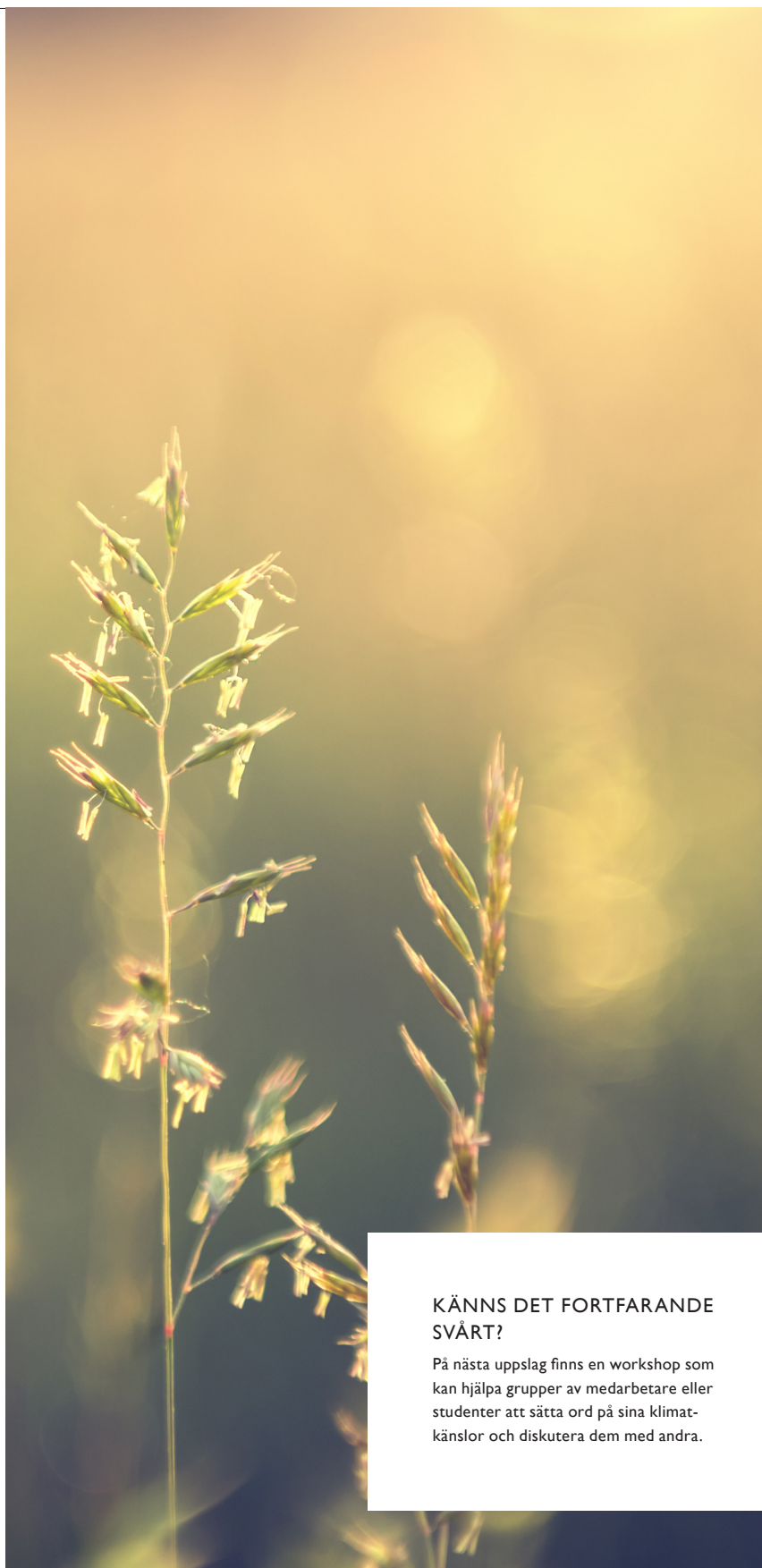
För att våra klimatkänslor ska kunna användas som kraft istället för hinder är framförallt två områden viktiga:

1. Känslohantering

Känslohantering handlar om att tillåta känslor att finnas. Om vi pratar om dem, delar dem med andra och får förståelse och bekräftelse för dem är de lättare att bära. Om vi dessutom tränar på att känna två motstridiga känslor samtidigt så kan de hjälpa varandra. Det är fullt möjligt att samtidigt känna både hopp och hopplöshet. Känslor är aldrig farliga eller fel på samma sätt som beteenden kan vara. Om vi känner oss arga och frustrerade är det bättre att vi pratar av oss och använder ilskan konstruktivt än att vi agerar och exempelvis skriver något klumpigt på sociala medier.

2. Att engagera sig med andra

Att engagera sig med andra i klimatarbetet är tätt kopplat till känslohantering. Vi blir bättre på att göra saker tillsammans om vi lär oss att hantera våra klimatkänslor och vi blir bättre på att hantera våra känslor om vi engagerar oss med andra. På det sättet kan klimatarbete i olika typer av sammanhang och gruppkonstellationer ge större genomslag än om vi arbetar var för sig.

KÄNNS DET FORTFARANDE SVÅRT?

På nästa uppslag finns en workshop som kan hjälpa grupper av medarbetare eller studenter att sätta ord på sina klimatkänslor och diskutera dem med andra.

Vilt gräs. Foto: Adobe Stock.

Soligt fält. Foto: Adobe Stock.

Workshop: Hantera klimatkänslor²⁵

Material:
Whiteboard och whiteboardpenna,
post-it lappar och pennor att skriva med

Tidsåtgång:
ca 60 min

Passar för: Den lite mindre personal- eller studentgruppen.

För att alla ska känna sig delaktiga rekommenderas att workshopen utförs i grupper med ett begränsat antal deltagare. Mellan 4 – 8 personer kan passa. Är ni fler som vill vara med kan ni dela upp gruppen och sammanfatta för varandra vad ni har pratat om.

Vi står mitt i en kris. Att detta påverkar oss psykiskt är något som är säkert, frågan är på vilket sätt och hur vi kan hantera det som kollektiv.

Den här workshopen tränar er på att sätta ord på era känslor om klimatförändringarna och skapar förutsättningar för att känslorna ska kunna användas som kraft istället för hinder i ert klimatarbete eller i era studier.

²⁵ Framtagen i samarbete med leg. psykolog Kata Nylén, Klimatpsykologerna.

Steg 1 – Identifiera känslorna

I samtal om känslor kopplat till klimatet är det vanligt att vi möts av begreppet "klimatångest". Detta ord kan vara lite missvisande. Dels eftersom det inte är något patologiskt som ska botas bort utan tvärtom - en helt rimlig reaktion på den kris vi är i och dessutom en reaktion som kan hjälpa oss och ge oss kraft till vårt arbete för en mer hållbar värld. Dels eftersom det inte bara är rädsla och ångest som människor känner när de relaterar till klimatkrisen utan en massa andra känslor som oro, sorg, hopplöshet, skuld, skam, ilska och ensamhet.

- Ta 3 min och låt alla få skriva vad de känner när de tänker på klimatförändringarna och miljöförstörelse på post-it lappar.
- Lägg lapparna i en skål.
- Dra en lapp i taget och diskutera:
  - > Vilka klimatkänslor kan jag själv känna igen mig i?
  - > Vilka känslor märker jag hos kollegor/ medarbetare/ studenter?
  - > I vilka situationer dyker dessa känslor upp?

Steg 2 – Aktiverande vs passiviserande klimatkänslor

Jobbiga klimatkänslor kan göra att vi hamnar i passivitet. Det är lätt att tänka att "det spelar ingen roll vad jag gör" och då uppstår känslor som hopplöshet och meningslöshet. Vi behöver därför hitta en balans mellan att vara aktiva och passiva, där vi kan hantera våra känslor så att de driver oss framåt men samtidigt tillåter oss att stanna upp och exempelvis sörga. Huvudsaken är att vi inte fastnar i passiviteten då den ofta gör att klimatarbetet känns tungt. Gör en lista med två spalter och fyll i.

- Rita upp en sådan här pil på en whiteboard:

Mer aktiverande

Mer passiviserande

Placera sedan ut post-it lapparna med känslor samtidigt som ni diskuterar:

- Var på pilen ska de hamna?
- Tycker ni att känslorna ni pratade om ger mer passivitet eller mer handlingskraft?
- Vad tror ni händer med dem som är i mycket aktiverande känslor?
- Vad tror ni händer med dem som är i mycket passiviserande känslor?
- Kan båda kategorierna behövas? På vilket sätt då i så fall?

Observera att här är det lätt att få uppfattningen att de känslor som ger handlingskraft också är de "bra känslorna". Så är det inte. Vi behöver också passiviserar ibland för att få återhämtning.

Steg 3 – Ensam eller tillsammans

För att hantera våra klimatkänslor kan ett av de viktigaste sätten vara att agera för förändring. Genom att göra något tillsammans med andra får vi en känsla av meningsfullhet och hopp, vilket gör de jobbige känslorna och tankarna lättare att bära. Hopp är alltså inget vi får utan något vi gör. Att arbeta för en hållbar framtid tillsammans med andra är centralt för att både få effekt och för att må bra i längden. Klimatkrisen är stor och svår. Och i stora svåra kriser ska vi inte vara ensamma. Flera studier visar att de som tillhör en gemenskap klarar kriser bättre - både psykologiskt och praktiskt.

- Skriv ner allt ni gör för klimatet och miljön på post-it lappar (en aktivitet per lapp)

Hjälps åt att placera ut lapparna i följande modell som ni ritat upp på whiteboarden:

Ensamengagemang, exempelvis cykla till jobbet.	Tillsammansengagemang, exempelvis utarbeta en resepolicy för medarbetare.

- Diskutera hur ni skulle kunna göra om ensamengagemang till tillsammansengagemang.
- Diskutera och skriv fler förslag på tillsammansengagemang ni skulle kunna göra på er institution.

Klimatkommunikation

För att det ska bli möjligt att snabba upp klimatarbetet behöver så många som möjligt involveras. Det gäller både medarbetare på olika positioner och studenter. För att informera om klimatkrisens allvar och hur universitetet måste ta en aktiv roll i klimatomställningen behöver alla som på något sätt är verksamma i organisationen lätt kunna hitta och skapa information om vad som görs och vad som behöver göras. En förbättrad intern kommunikation om visioner och strategier för universitetet som helhet, liksom inom och mellan institutioner eller motsvarande är nödvändig för att öka kunskapsnivån och delaktigheten i klimatarbetet.

INTERVJU MED FRIDA BERRY EKLUND, SPECIALIST PÅ KLIMATKommunikation OCH ALUMN VID UPPSALA UNIVERSITET

Hur kan en bra intern kommunikation hjälpa en organisation som Uppsala universitet att snabba upp sitt klimatarbete?

Det som inte kommuniceras prioriteras inte. Att medarbetare och studenter vet vad institutionen anser vara viktigt – och att det finns en tydlighet i varför denna prioritering har gjorts – är grunden för att lyckas. Internkommunikation behöver vara klar, relevant och berätta vad jag som mottagare förväntas göra. En bonus är om målgruppen själv kan medskapa kommunikationen. Då blir den ofta extra engagerande.

Vad ska man tänka på för att kommunicera klimatarbetet på bästa sätt?

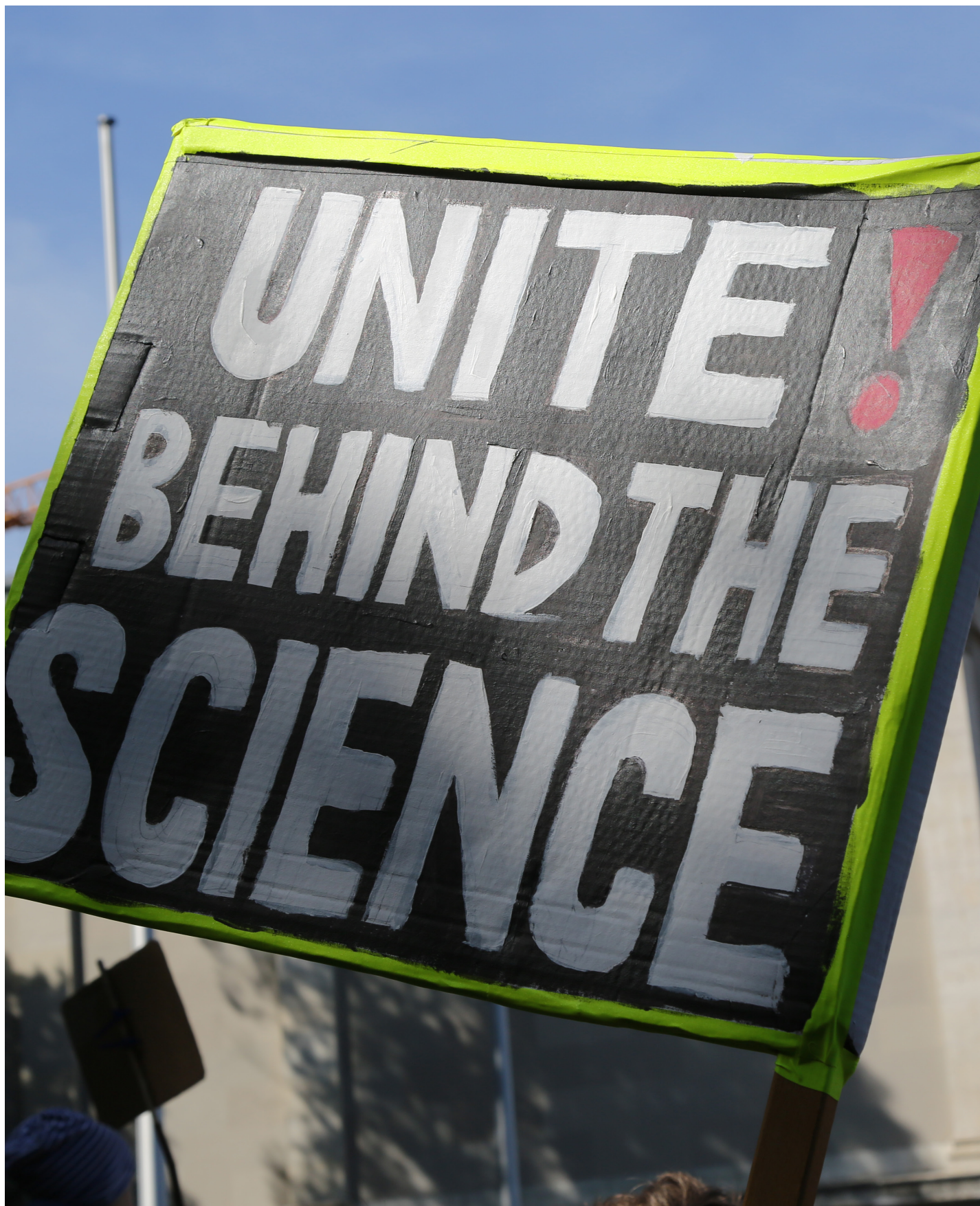
Här är tre tips för att vässa klimatkommunikationen:

1. Förklara det övergripande problemet och berätta hur det berör den aktuella verksamheten.
2. Beskriv institutionen eller motsvarandes roll i att bidra till lösningar.
3. Berätta hur enskilda individer eller grupper vid institutionen eller motsvarande kan bidra konkret.

Tre saker att se upp med i intern klimatkommunikation:

1. Långrandighet. Det är nästan alltid bättre att vara kortfattad och tydlig, än att breda ut sig för mycket. Skriv hellre korta meningar än långa. Kom snabbt till syftet. Vad vill du att målgruppen ska göra när de tagit del av din kommunikation?
2. Undvik jargong, akronymer och uttryck som kan vara svåra att förstå. Anpassa språk och tonalitet så att alla kan tillgodogöra sig kommunikationen på ett bra sätt.
3. Utträknings effekten. Var inte rädd för att skapa känslor med kommunikationen. De hjälper oss att ta till oss information på ett djupare plan. Exempelvis kan humor vara underskattat.

Politiker uppmanas att enas bakom vetenskapen. Foto: Henning Schlottman/Wikimedia.

Att ta första steget

Om du får en känsla av att klimatkrisen inte kan vänta och vill sätta igång med klimatarbetet på en gång är du inte ensam. Det brinner bokstavligen i knutarna och du behöver inte vänta på att dina medarbetare eller kursare ska vilja agera tillsammans med dig.

HÄR ÄR NÅGRA SAKER DU KAN GÖRA FÖR ATT SNABBT KOMMA IGÅNG MED DITT KLIMATARBETE:

- Läs på om klimatkrisen (se till exempel boktipsen på den här sidan).
- Om du är medarbetare: Gå med i universitetets klimatmailgrupp och sprid och ta del av tips och information om andras klimatarbete. För att anmäla intresse skicka ett mail till miljo@uu.se.
- Om du är student: Gå med i Klimatstudenterna eller liknande studentorganisationer.
- Ta kontakt med en eller flera kollegor/kursare som redan är igång med klimatarbetet och fråga om du får vara med.
- Skriv ett mail till ditt miljöombud och fråga vad hen gör och om du kan hjälpa till.
- Skriv ett mail till din närmaste chef och fråga vilket som är nästa steg i klimatarbetet och att du är villig att hjälpa till.
- Prata med kollegorna eller kursarna över en lunch eller fika. Är de intresserade av att göra något för att snabba upp klimatarbetet?
- Läs Uppsala universitets miljöplan och vägledningen för Lärosätenas klimätätverk och se om det är något av det som står där som du kan hjälpa till med. Kontakta din närmaste chef och berätta.
- Om du redan arbetar med klimatet i fokus, leta efter kontakter inom eller utanför universitetet och be att få

komma och berätta om ditt arbete.

LÄSTIPS OM KLIMATET:

- Klimatboken (2022) Greta Thunberg
- Jorden: vår planets historia och framtid (2021) Johan Rockström & Owen Gaffney
- Klimatkrisens Sverige: så förändras vårt land från norr till söder (2020) Erika Bjerström
- Det sjätte utdöendet (2020) Elizabeth Kolbert
- Klimatpsykologi (2019) Frida Hylander, Kali Andersson & Kata Nylén
- What we think about when we try not to think about global warming (2015) Per Espen Stoknes
- Living in Denial: Climate Change Emotions and Everyday Life (2011) Kari Marie Norgaard
- Tyst vår (1962) Rachel Carson

Prata med en eller flera kollegor om att läsa samma bok och sedan diskutera tillsammans!

BILAGOR

1. MALL FÖR STRATEGISK KLIMATPLAN	36
2. FÖRSLAG PÅ STARTUNDERSÖKNINGAR	37
3. REFERENSER	38

BILAGA I / MALL FÖR STRATEGISK KLIMATPLAN

I. VAD SKA GÖRAS ENLIGT DE FYRA PELARNA?

Punktlista:

- Xxx ...
- Xxx ...
- Xxx ...

2. VAD SKA GÖRAS FÖRST?

Prioriteringslista:

- Xxx ...
- Xxx ...
- Xxx ...

3. ÅTGÄRDSLISTA OCH TIDPLAN:

<u>VAD?</u>	<u>VEM?</u>	<u>NÄR?</u>	<u>AVSTÄMT DEN...</u>	<u>KLART!</u>
Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...
Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...
Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...	Xxx ...

osv.

BILAGA 2 / FÖRSLAG PÅ STARTUNDERSÖKNINGAR

Innan ni initierar arbetet med att göra en strategisk klimatplan kan det vara intressant att ta reda på nuläget och intresset för att snabba upp klimatarbetet på er institution eller motsvarande. Här finns förslag på frågor till både medarbetare och studenter.

I. FÖRSLAG PÅ FRÅGOR TILL STARTUNDERSÖKNING MEDARBETARE

- Hur viktigt anser du att institutionen eller motsvarandes klimatarbete är?
- Hur väl känner du till institutionen eller motsvarandes klimatarbete?
- Kan du ge exempel på något institutionen eller motsvarande gör i sitt klimatarbete idag?
- Upplever du att du själv kan påverka institutionens klimatarbete?
- Hur upplever du att klimatfrågan inkluderas i undervisning (om relevant)?
- Hur upplever du att klimatfrågan inkluderas i forskning (om relevant)?
- Hur upplever du att klimatfrågan inkluderas i samverkan?
- Hur upplever du att klimatfrågan inkluderas i relevant stödverksamhet?
- Vad tror du att institutionen eller motsvarande skulle kunna förbättra i sitt klimatarbete?
- Vad skulle du själv helst vilja bidra med till institutionen eller motsvarandes klimatarbete?
- Vilka konkreta klimatåtgärder skulle du vilja att institutionen eller motsvarande tog?
- Hur motiverad är du att förbättra institutionen eller motsvarandes klimatarbete?

2. FÖRSLAG PÅ FRÅGOR TILL STARTUNDERSÖKNING STUDENTER

- Hur viktig anser du att klimatfrågan är i din utbildning?
- Hur väl känner du till UU:s klimatarbete?
- Hur väl känner du till din institution eller motsvarandes klimatarbete?
- Hur upplever du att du själv kan påverka hur klimatfrågan tas upp i undervisningen?
- Vad skulle du själv helst vilja lära dig när det gäller klimatfrågan i din utbildning? (Ditt svar kan ha med både faktakunskaper och kompetenser för ett framtida yrkesliv att göra.)
- Vilka konkreta klimatåtgärder skulle du vilja se i din utbildning?
- Vilka konkreta klimatåtgärder skulle du vilja se på din institution eller motsvarande?

BILAGA 3 / REFERENSER

1. Thunberg, G. (red.) (2022) *Klimatboken*, Bokförlaget Polaris, Livonia Print.
2. Uppsala universitet (2022a), Klimatavtryck – Uppsala universitet (uu.se)
3. UNFCCC (2015) *Paris Agreement*, ADOPTION OF THE PARIS AGREEMENT - Paris Agreement text English (unfccc.int)
4. Unites Nations Environment Program (2019) *Emissions Gap Report 2022: The Closing Window — Climate crisis calls for rapid transformation of societies*. Nairobi, <https://www.unep.org/emissions-gap-report-2022/> / Global Carbon Budget (2021) <https://essd.copernicus.org/articles/14/1917/2022/>
5. Rockström et al. (2017) A roadmap for rapid decarbonization. *Science* 355.6331, s.1269-1271, A roadmap for rapid decarbonization | Science
6. Falk et al. (2022) *The 1.5 C Business Playbook*, Exponential Roadmap Initiative, 1.5C-business-playbook-v2.1_digital_Ny-ISBN-1.pdf (exponentialroadmap.org)
7. Ibid.
8. Uppsala universitet (2022b) Mål och strategier för Uppsala universitet UFV 2018/64, Mål och strategier för Uppsala universitet (uu.se)
9. Ibid.
10. FN (2016) *The sustainable development goals report*, United Nations, New York, <https://unstats.un.org/sdgs/report/2022/The-Sustainable-Development-Goals-Report-2022.pdf>
11. UNFCCC (2015) *Paris Agreement*
12. Naturvårdsverket (2023a), Sveriges miljömål (naturvardsverket.se)
13. Naturvårdsverket (2023b), Sveriges del av EU:s klimatmål (naturvardsverket.se)
14. Uppsala klimatprotokoll (2023), <https://klimatprotokollet.uppsala.se/>
15. Uppsala universitet (2023), Organisation och ansvar – Uppsala universitet (uu.se)
16. SOU (2004:104) *Att lära för hållbar utveckling*, Fritzes, Stockholm, <https://www.regeringen.se/contentassets/09ac8f7b0f9d402395ff95af1f6eb7cf/att-lara-for-hallbar-utveckling-sou-2004104/>
17. UNESCO (2020) *Education for sustainable development: A roadmap*, Education for sustainable development: a roadmap - UNESCO Digital Library
18. Wiek et al. (2011) Key competencies in sustainability: A reference framework for academic program development, *Sustain Sci*, Vol. 6, s. 203-218, Key competencies in sustainability: a reference framework for academic program development | SpringerLink
19. Wiek, A. (2022) Living sustainably, Defining Sustainability, kommande, (34) Living Sustainability | Arnim Wiek – Academia.edu
20. Leg. Psykolog Kata Nylén
21. Andersson, K., Hylander, F., Nylén, K. (2019) *Klimatpsykologi*, Natur och kultur.
22. Stoknes, P-E (2015) *What we think about when we try not to think about global warming*, Chelsea Green Publishing Co.
23. Ojala, M. (2012) Regulating worry, promoting hope: How do children, adolescents and young adults cope with climate change? *International Journal of Environment & Science Education*, Vol. 7 (4), s. 537-561, How do children, adolescents, and young adults relate to climate change? Implications for developmen (tandfonline.com)
24. Mc Geer, V. (2004) The art of good hope, *The Annals of American Academy of Political and Social Science*, Vol. 592 (1), s. 100-127, The Art of Good Hope (sagepub.com)
25. Leg. Psykolog, Kata Nylén

TACK!

Uppsala universitets klimatguide är ett resultat av Uppsala universitets klimatpott som har finansierat projektet med att ta fram guiden. Ett stort tack till Karolina Kjellberg som har bistått med kunskaper om universitetets miljöarbete och hjälpt till att sprida guiden internt. Stort tack också till *Exponential Roadmap Initiative* som har lånat ut sitt ramverk med fyra pelare så att vi kan använda det inom universitetet. Tack till alla som under arbetets gång har läst och kommit med kloka synpunkter. Ett särskilt tack till den läsgrupp som synade guiden i sömmarna i arbetets slutskede.

